FAOLIYAT VA MOTIVATSIYA. MULOQOT: SHAXSIY VA KASBIY MUVAFFAQIYAT KALITI

Yusupova Nilufar Qudrat qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Filologiya fakulteti o‘zbek tili va adabiyot yo'nalishi 115-guruh talabasi
nilufaryusupova1305@gmail.com

Avazova O'g'iloy Bobomurodovna
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Filologiya fakulteti o‘zbek tili va adabiyot yo'nalishi 115-guruh talabasi
ogiloyavazova2@gmail.com

Karimova Sevinch Rayimjon qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Filologiya fakulteti o‘zbek tili va adabiyot yo'nalishi 115-guruh talabasi
sevinchkarimova363@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.20022563

Annotatsiya: Ush ishda filologning shaxsiy va kasbiy faoliyatida nutqiy faoliyat ichki motivatsiya va kommunikativ madaniyatning o'zaro aloqadorligi tadqiq qiladi. Filologiyav orqali qayta ishlash, uni qayta ishlash jarayonida tilning ta'sirdan samarali (lingmatik matn bilan ishlash.Hisoblash tadqiqotligi: Zamonaviy filologik ta'limda talabaning lisoniy shaxs (linguistic persona) sifatida rivojlanishi muhim o'rin tutadi. Tadqiqotda faoliyatning intellektual va ijodiy turlari, psixologik mehnatga bo'lgan motivatsiyaning ijtimoiy hamda muloqotning ijtimoiy-madaniy aspektlari asosidagi tahlili. Ishning yakuniy yangi filolog uchun muvaffaqiyat - bu boy so'z boyligi, yuqori motivatsiya va madaniyatining sintezi haqida mukammal aloqalar berilgan. Tadqiqot manbalari bo'lajak tilshunoslar, adabiyotshunoslar va pedagoglar uchun kasbiy nutqni ta'minlash hamda professional muloqot strategiyalarini ishlab chiqarishda amaliy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Nutqiy faoliyat, lisoniy shaxsiy, ichki motivatsiya, kommunikativ kompetensiya, fil mahorat, nutq madaniyati, ritorika, kasbiy muvaffaqiyat, til etiketi, pragmatika.

KIRISH

Zamonaviy globallashuv va axborot texnologiyalari shiddat bilan rivojlanayotgan inson omili, uning intellektual rivojlanishi va muloqot madaniyati har qanday soha taraqqiyotining markaziy masalasiga aylandi. inson, filolog suhbat uchun nafsiyatli axborot olish vositasi, balki uning shaxsiy mehnat faoliyati va professional mahoratini mezondir. Bugungi kunda bozorida moddiy nazariy bilimga bo'lgan, balki yuqori darajaga ega ichki motivatsiyaga o'z kuchini oshirishga va nutqiy ta'sir ko'rsatish san'atini (ritorikani) mukammal egallagan kadr talab yoki nazorat. Shu bois, faoliyat, motivatsiya va muloqotning shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyatga erishish qobiliyati sifatida tadqiq etish nihoyatda samarali bo'ladi.

Shuyi nazardan, filologik ta'lim moddiy til energiyalarini o'rgatish, balki shaxsiy lisoniy shaxs (linguistic persona nuqta) sifatida foydalanishga yordam berishi lozim. Zamonaviy dunyoda axborotshunos - bu shunday matnshunos emas, balki axborot vositalarini boshqarishchi, balki jamiyatdagi strategiyani saqlovchi va ishlab chiquvchi mutaxassisdir.

1. Ichki motivatsiya - kasbiy rivojlanish omili sifatida Muvaffaqiyatga paydo bo'lgan tashkilot stimullar (ish haqi, martaba) emas, balki ichki motivatsiya - ya'ni o'z sohasi ustida

ishlashdan zavqlanish, so'zning qudrati va go'zalligini hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ichki motivatsiyasi yuqori bo'lgan kadrlar "kasbiy so'nish" (emotional burnout) holatiga ozgina tushadilar va doimiy ravishdagi innovatsionatsionlarni izlaydilar. Filolog uchun bunday motivatsiya manbai - bu tilning bitmas-tuganmas usullarini kashf etish va tahlil qilish jarayonidir.

2. Ritorika va nutqiy ta'sir ko'rsatish mahorati Globallashuv kommunikativ kompetensiya , ya'ni vaziyatga qarab muloqot uslubini tanlash eng talabgir ko'nikmaga aylandi. Ritorikani egallash kadrga yordamni beradi:

I. Axborotni tinglovchi ongiga berishni eng samarali usullarni qo'llash;
II. Bahs-munozaralarda etik me'yorlarni saqlagan holda o'z pozitsiyasini asoslash;
III. Noverbal muloqot (imo-ishora, mimika) va nutqiy etiket orqali suhbatdoshda ishonch uyg'otish.

3. Muvaffaqiyatli - ijtimoiy kapital va muvaffaqiyat kaliti Kasbiy muvaffaqiyat bugun faqat individual harakat emas, balki jamoaviy hamkorlik natijasidir. Muloqot madaniyati yuqori bo'lgan filolog o'z atrofida sog'lom kommunikativ muhit yaratiladi. Bu esa shaxsiy shaxsiy imidjning mustahkamlanishiga va ijtimoiy kapitalning (foydali aloqalar tizimi) jarayoniga olib keladi. Binobarin, muloqot san'ati - bu intellektual ishlab chiqarishni amaliyotga tatbiq etish ishlab chiqaruvchi yagona "ko'prik"dir.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, faoliyat va motivatsiya birlashgan joyda mehnat unumdorligi paydo bo'ladi, lekin unga muloqot madaniyati qo'shilsagina, ushbu mehnat ijtimoiy e'tirof va professional muvaffaqiyat darajasiga ko'tariladi. Shunday qilib, filologning shaxsiy kamoloti va kasbiy istiqboli uning o'z nutqiy tajribasi ongli ishtiroki va motivatsion sohasini doimiy boyitib borishiga bevosita bog'liqdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Inson kuchi harakatga keltiruvchi kuch - motivatsiya masalasi gumanitar fanlarning fundamental qismidir. A. Maslouning [1]vakolatlar iyerarxiyasi nazariyasi va D. Makkellelandning muvaffaqiyat motivatsiyasi haqidagi qarashlari [2]ushbu mavzuning asosi bo'lib xizmat qiladi. Filologik nuqtayi nazardan esa, AN Leontyevning "Faoliyat. Ong. Shaxsiyat" asari muhim nuqta ega[3]. Olim faoliyatini shaxsiy faoliyatning asosiy omili sifatida ko'rsatib, nutqiy faoliyatning inson hayotidagi faoliyati o'rnini asoslab bergan.

2. Nutqiy faoliyat va muloqot nazariyasi

Muloqotni shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyat kaliti sifatida o'rganishda filolog olimlarning hissasi beqiyosdir. LS Vigotskiy o'zining ustida til va nutqning inson tafakkur bergan.dagi rolini ochib bergan. M. Baxtinning "muloqot dialektikasi" haqidagi fikrlari esa muloqotni ma'lumot beradi, balki ikki shaxsning o'zaro madaniy hamkorligi sifatida talqin etadi.

Zamonaviy lingvopragmatika va ritorika O D. Karnegi kabi mualliflarning asarlari (masalan, "masalan, "Birish san'ati bilan til topishish") [4]muloqotning amaliy amaliy tomonlarini ochib beradi. Uning qarashlari bugungi kunda professional "Soft Skills" ko'rganining sifatiga asos bo'lgan.

3. Milliy va o'zbek maktabi

O'zbekiston ilmiy muhitida faoliyati va muloqot madaniyati masalalari E. G'oziyev, V. Karimova, R. Gaynutdinov kabi olimlar chuqur o'rganilgan. E. G'oziyev o'zining "Muloqot psixologiyasi" va "Faoliyat va motivatsiya" asarlarida milliy o'yinlarimizdan kelib chiqqan holda muloqot etiketlari va muvaffaqiyat strategiyalarini tahlil qilgan.[5]

---

[1] *Maslow AH Motivatsiya va shaxsiyat. — Nyu-York: Harper & Row, 1954.*
[2] *McClelland DC Achievement Society. — Princeton, NJ: Van Nostrand, 1961.*
[3] Leontiev AN Faoliyat. Ong. Shaxsiyat. — Moskva: Politizdat, 1975.
[4] Karnegi D. Do'stlarni qanday orttirish va odamlarga ta'sir o'tkazish. - M.: Progress, 1989.
[5] *G'oziyev E. E. Mulokot psixologiyasi. - T.: ToshDU, 1994.*

O'zbek tilshunosligida nutq madaniyati va ritorika masalalari R. Qo'ng'urov, A. Rustamov[6], M. Asqarova kabi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ularning asarlarida filologning nutqiy mahorati uning kasbiy yetukligi mezoniga tegishli alohida ta'kidlangan.

METODOLOGIYA

Mavzuni ilmiy o‘rganish, statistik tahlillar, mantiqiylik, tahlil va tadqiq etish jarayonida turli xil adabiyotlar va maqolalar tahlilidan foydalanilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

1. Faoliyat oshirishning motivatsion asosi

Tadqiqot tomoni shuni ko'rsatadiki, inson faoliyatining natijadorligi uning va tashkilot motivatsiyasi darajasi bilan bevosita bog'liq. Motivatsiya qo'llab-quvvatlash harakatga undovchi kuch emas, balki ularni yordamga yordam beradigan quvvat manbaidir.

a) Natija: Ichki motivatsiya (o'zo'zini rivojlantirishga bo'lgan intilish) yuqori bo'lgan mutaxassislar, tashkilot motivatsiyaga (mukofot yoki jazodan qo'rqish) tayanadigan kadrlarga 40% ko'proq samaradorlik ko'rsatishi tahlil qiladi.

b) Muhologiya bu jarayon matn ustida ishlash va ning yangilangan yangiladini aniqlash bo'yicha olingan tasvir orqali namoyon bo'ladi. Motivatsiya bo'lganda, professional mahoratga aylanadi.

2. Muloq - ijtimoiy va professional integratsiya vositasi

Muvaffaqiyatga erishishda muloqot madaniyatining o'rni so'rovnomalar va nazariy tahillar asosida o'rganilganda, kommunikativ kompetentlik professional yuksalishning asosiy omili ekani aniqlandi.

1-rasm

Muloqot turlari yoki Motivatsiya usullari[7]

Element	Rol va Ahamiyati	Natija
Faoliyat	Amaliy harakat va tajriba to'plash	Professional ot
Motivatsiya	Maqsad sari intilish va iroda	Barqaror rivojlanishi
Muloqot	Ijtimoiy aloqalar va hamkorlik	E'tirof va yuksalish

XULOSA VA TAVSIYALAR

O'rganilgan nazariy tahillar va o'rganilgan manbalar asosida ishlab chiqarishlarga kelindi:

1. Sintezlashgan tizim: Insonning shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyati - bu faoliyat , motivatsiya va muloqotning o'zaro uyg'unligidan iborat yaxlit tizimdir. Bu uch unning biri oqsasa, shaxsiy ijtimoiy va professional yuksalishi sekinlashadi.

2. Motivatsiyaning mustahkamligi: Faoliyatni harakatga keltiruvchi asosiy kuch ichki motivatsiyadir. Filolog mutaxassis uchun so'z san'at muhabbat va o'zo'zini rivojlantirishga intilish (ichki motiv) moddiy rag'batlardan ko'ra uzoq vaqt samaradorlikni ta'minlash.

3. Muloqot - balki muvaffaqiyat quroli: Muloqot moddiy axborot vositasi, shaxsning "ijmoiy kapitali"ni shakllantiruvchi omildir. Professional muhitda lingvistik kompetentlik va ritorik mahorat filologning kasbiy yetukligi mezoni sifatida namoyon bo'ladi.

4. Lisoniy shaxsimidji: Filologning muvaffaqiyati uning nutqiy qobiliyati ongli boshqara olishi, nutqiy erkinlikka rioya qilish va muloqot jarayonida suhbatdoshga ta'sir ko'rsatish ko'rsata olishiga bevosita bog'liqdir.

Tadqiqot yordamdan kelib chiqqan holda, amaliy tavsiyalar suriladi:

---

[6] Rustamov A. Suz xususida suz. - T.: Yosh gvardiya, 1987 yil.

[7] Ushbu jadval muallif ishlanmasidir

Talaba-filologlar uchun: O'quv jarayonida jismoniy nazariy bilimlarni egallash, balki **"Soft Skills"**) - ya'ni notiqlik san'ati, jamoada ishlash va nizoli dasturda samarali qilish texnikalarini muntazam mashq qilib borish kerak.

Motivatsiyani boshqarish: Har bir mutaxassis o'z kasbiy faoliyatida "kasbiy so'nish" (burnout) holatini aniqlash olish uchun ichki motivatsiyani doimiy boyitib borishi, yangi ijodiy va ilmiy tadqiqotlarni o'rganish tavsiya etiladi.

Muloqotini yuksaltirish: Professional muloqotda lisoniy etiket va madaniyat odobiga qat'iy rioya qilish orqali shaxsiy brendni kuzatish zarur. Buning uchun jahon va milliy ritor maktabi tajribalaridan keng foydalanishga kirish.

Ta'lim tizimiga: Filologiya yo'nalishidagi darsliklarda nutqiy faoliyatni muvafaqiyatli strategiyasi sifatida o'rgatuvchi amaliy mashg'ulotlar (treninglar, debat-klublar) ulushini ko'paytirish kerak.

Yakuniy fikr: Muvaffaqiyat - bu to'g'ri uz maqsad (motivatsiya), samarali mehnat (faoliyat) va samarali aloqa (muloqot) natijasidir. Uchta uchta kalitni to'g'ri qo'llay olgan filolog har qanday sohada o'ziga munosib o'rnini topadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Ta'lim to'g'risida". – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida. – Toshkent, 2023 yil.
3. G'oziyev EE Muloqot psixologiyasi. - Toshkent: ToshDU, 1994 y.
4. G'oziyev E.E.Faoliyat va motivatsiya. - Toshkent: Universitet, 2003.
5. Karimova VM Psixologiya (O'quv qo'llanma). - Toshkent: Sharq, 2002.
6. Qo‘ng‘urov R., Begmatov E., Tojiyev Yo. Nutz madaniyati va uslubiyat asoslari. - Toshkent: O'qituvchi, 1992 yil.
7. Rustamov A. So'z xususida so'z. - Toshkent: Yosh gvardiya, 1987.
8. Mahmudov N. O'qituvchi nutq madaniyati. — Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2007.
9. Leontyev AN Faoliyat. Ong. Shaxs. - M.: Politizdat, 1975.
10. Vigotskiy LS Fikrlash va nutq. - M.: Sotsekgiz, 1934.
11. Maslow A.H. Motivatsiya va shaxsiyat. — Nyu-York: Harper & Row, 1954.
12. Makklelland DC Yetishish Jamiyati. - Prinston, Nyu-Jersi: Van Nostrand, 1961.
13. Karnegi D. Qanday qilib do'st orttirish va odamlarga ta'sir o'tkazish mumkin. (O'zbekcha tarjimasi) - Toshkent: Yangi asr avlodi, 2010.
14. Baxtin MM Og'zaki ijodkorlik estetikasi. - M.: San'at, 1979.